

NGA RONGO O TE PAREMATA.

NO te Taite nei te 27 o nga ra ka tu te Paremata. I karangatia nga mema katoa ki te whare o runga, kia rongo ki te whaikorero a te Kawana. Kaore ano i whakaturia taua whaikoreto, kia puta rano pea nga korero a te whare mo reira, ka tahi ka whakaturia. Kei te nobo takata kata nga tahe e rua o te whare mo te ra e motini ai a Te Māli i tona motini kaore e tika teni Kawanatanga hei whakahaere i nga mahi a te Iwi, no te mea kaore i a ia te tokomahatanga o te tangata. I motinitia taua motini i tera tunga o te Paremata, kitea ana i te pootitanga riterite taua nga tahe e rua, na te pooti a te Pika ka ora te Kawanatanga. Kei te whakaaoro a te Māli kua kaha ke ake ia inianei, ko te Kawanatanga kua ngoikore; me te mea nei hoki kua puta atu ki waho etahi o ona tangata kaha. Ko te Kawanatanga kei te he teka noa nga korero a te Apitihana e mea nei kei te ngoikore ia. Kati ko te ahua inianei kaore i tiho mohiotia, kia tae rano ki te wa e koiritia ai taua motini.

I muri i te whaikorero a te Kawana ka hoki mai nga mema ki te whare, ka timata ki te mahi i nga mahi tuatahi o te whare, ara he whakatakoto motini mo etahi pire e hiahiaia ana kia pahitia, mehemea he mea hou; kia menemanatia ranei, mehemea he mea tawhito. Ko tetahi o nga mema o Karana e wha ona motini i whakatakoto ai: he whakaatu nana tera ia e whakatakoto i etahi pire e wha hei mahinga ma te whare. Ko ana pire e pa katoa ana ki nga tangata mahi. Ko te mea tuatahi, kia utu te Kawanatanga i te tangata kua rima ana tau ki Niu Tireni nei, i te wa kaore he mahi a taua tangata. Kia whiwhi ia ki te mahi ka utu mai ai i ta te Kawanatanga. Ko te tuarua, kia kua te utu mo nga tangata mahi katoa e heke iho i te £3 i te wiki. Ko te tuatoru, kia kua hei hoatu ki te tangata nga moni o tona whenua ehara nei i tana mahi i hua mai ai. Ara ki te hokona mai e te tangata tetahi whenua, a muri iho ka hokona atu e ia, e tika ana kia hoki atu ki a ia tona moni katoa i utu ai mo taua whenua; apiti atu ki te wari tika mo ana mahinga, ko nga moni i runga ake i enei me tango e te Kawanatanga ma te iwi. Ko te mea tuawha, mo nga Kooti whakariterite i nga raruraru a nga tangata mahi, he whakaatu mai i tetahi huarahi mahi

ma ana Kooti e taea ai nga tu ahua raruraru katoa e ara ake ana. Tera ana ano etahi motini i whakahaerea.

NGA WHENUA MAORI.

TE WHAIKORERO A TE PIRIMIA.

I TE whaikorero a te Pirimia i Opanake i taua whakahaerea e ia te ahua o te mahi ma te Kawanatanga i ana mahi huihua. I roto i taua korero ka puta etahi kupu ana mo nga whenua Maori, he whakaatu ana ki te Iwi i nga mea kua oti i te Kawanatanga te mahi, me nga mea hoki kei te tamarahobu atu kia mahi. I teni tau ka taha eke nei, i te 31 o tona Maehe ki te 31 o teni Maehe, ka 336,000 nga eka kua rihihia, e 219,887 nga eka kua hokona, o enei e 91,711 nga eka kua hokona ki te Kawanatanga. Kei te whakamere ano te hoko ki te Kawanatanga o etahi 30,000 eka. I te tau 1911 ko te nui o nga eka whenua e toe ana ki te Iwi Maori e 7,137,215 eka. Inianei kua heke iho ki raro iho o te 6,795,822 i te mea kei roto i te nei nga eka kua hokona atu nei ki te Kawanatanga. O enei e 4,392,427 nga eka i whakamabia, e 2,403,395 kaore ano i nohoia. O te wahanga whakamutunga nei 100,792 kei te takoto papatipu, engari kei te mahi nga Kooti Whenua Maori i nga paanga. O nga eka e 3,802,880 kei te Taiwhakarunga (Taiwhakararo ki te Maori) o Karana i te tau 1908, e 791,881 ano nga eka i nga Maori. Mai i taua tau ki inianei ka 209,893 nga eka o nga Maori kua riro i runga i te tikanga rihi, i te hoko hoki. E 234,408 o te toenga iho i kiia e te Tante-Ngata Komihana kia whakamabia i raro i te Tekiona 16 o te Ture Whenua Maori, 1909. Ko te toenga iho he whenua kikokore.

E ki ana te Pirimia kei te rapua tonutia e te Kawanatanga te huarahi e mamai ai te whakanohonoho i nga whenua Maori. Ki tona whakaaro tonu ko nga whenua Maori e toe ana me whakahaere ano he whenua no te Karana. Ko whenua papatipa me tango ki te Karana whakahaere ai, hei muti iho ra ka whakahaere ai nga kooti whenua i nga taikata o nga tangata e pa ana. Ko nga whenua maori katoa e tukua ana hei whenua whakanohonoho me taake hei utu rori.

